

Universalmuseum Joanneum Presse

Universalmuseum Joanneum
Mariahilferstraße 4, 8020 Graz, Austria
www.museum-joanneum.at

presse@museum-joanneum.at
Telefon +43-316/8017-9211

Zeitenanfang/Začetek časa Die altsteinzeitlichen Funde aus der Repolusthöhle/Najdbe stare kamene dobe iz Repolust-votline

Archäologiemuseum, Schloss Eggenberg, Eggenberger Allee 90, 8020 Graz

Trajanje: 22.06.2011-22.06.2012

Otvoritev: 21.06.2011

Kuratorja: Daniel Modl, Peter Pakesch

Informacije: +43-316/8017-9515

V središču prve posebne razstave oddelka *Archäologie & Münzkabinett* Universalmuseuma Joanneum v od septembra 2009 odprtem Arheološkem muzeju na gradu Eggenberg so najdbe stare kamene dobe iz Repolust-votline pri kraju Peggau. Repolust-votlina leži približno 19 km severno od Gradca v sredini dolini Mure (Murtal), na severni strani Badlgrabena med krajema Peggau in Frohnleiten. Geološko gledano je votlina del srednještajerskega krasa graškega hribovja in je nastala z erozivno močjo ponikajoče vode v trd apnenec. To kraško področje kaže na podlagi bogastva votlin visoko koncentracijo votlinskih najdišč na področjih proti Muri, ki so bile od stare kamene dobe skoraj zmeraj poseljene z ljudmi in od katerih so najbolj poznane Repolust-votlina, Große Badlhöhle v Badlgrabenu, Tunnelhöhle na Kugelsteinu, kot tudi podzemna jama Lurgrotte in votline v Peggauer Wandu pri kraju Peggau.

V Repolust-votlini je bilo s strani Joanneuma izkopanih skoraj 1700 obdelanih kremenih in roženih objektov in dva obdelana artefakta iz kosti kot tudi več tisoč živalskih kosti v 1940ih in 1950ih letih v več kampanjah izkopavanj. Te najdbe asociirajo z neandertalcem, ki je bil uspešen lovec in spreten rokodelec in, ki se je na podlagi svojih telesnih prednosti in umskih sposobnosti najbolje prilagodil življenju neprijaznim pogojem okolja zadnje ledene dobe, ki se je začela pred 115.000 leti. Od samega neandertalca se na Štajerskem ni ohranilo nič, le njegovo orodje iz trdih, dobro cepljivih kamnin, je vzdržalo večtisočletne vremenske vplive. Njihova izdelava, z začetkom pri izboru prave surovine do fine preparacije z odseki do specializiranega orodja, predpostavlja načrtno ravnanje in abstraktno mišljenje in nam še danes omogočajo, rudimentno dojeti vedenje in razmišljanje teh ljudi.

Ta tehnološki vidik je na razstavi postavljen v ospredje in z video instalacijo medijske umetnice Sharon Lockhart (*1964, Norwood, ZDA) dodatno povdaren. V filmu dolgem ca. 1 uro in 20 minut prikaže, kako je skoraj 930 artefaktov iz Repolust-votline po arheoloških kriterijih razporejenih v vitrini, in vzpostavlja povezavo med artefakti stare kamene dobe, njihovo analizo in predstavitev v sedanjosti.

Filmsko instalacijo je mogoče videti tudi na razstavi *Vermessung der Welt* v Kunsthausu Graz, vendar so tam prikazane porcelanske replike originalnih kamnov, ki so bili narejeni po naročilu znanega kitajskega umetnika Ai Weiweia v Jingdezhenu, že več kot 1000 let prestolnici kitajskega porcelana.

Raziskovalna zgodovina

Eno od težišč razstave je burna raziskovalna zgodovina Repolust-votline, ki je povezana s predstavitvijo zgodovinske dokumentacije izkopavanj. Predstavljeni bodo tudi najnovejši rezultati raziskave votline, ki so nastali v teku revizije najdb celotnega arheološkega in paleontološkega materiala in, ki bodo po otvoritvi razstave obširno publicirani v spremljevalni publikaciji v okviru oddelčne publikacijske zbirke *Schild von Steier*.

Votlino je leta 1910 odkril rudar Repolust iz Peggaua, po njem je bila tudi imenovana. Na podlagi težkega gospodarskega položaja po obeh svetovnih vojnah se je razmišljalo, del debelega fosfatnega nanosa v jamah uporabiti kot gnojilo, v ta namen so tudi v Repolust-votlini večkrat izvedli probna izkopavanja. Toda šele leta 1947, ko je Maria Mottl po naročilu Zveznega spomeniškega urada izvedla ugotovitveno izkopavanje in pri tem naletela na kamene artefakte stare kamene dobe, se je Landesmuseum Joanneum odločil, strokovno raziskati Repolust-votlino.

Tako je Maria Mottl po naročilu takratnega oddelka *Abteilung für Vor- und Frühgeschichte* izvedla v votlini dva sistematična izkopavanja, v tem času je bil horizontalni sediment skoraj povsem odstranjen in je bilo izkopanih skupno več kot 1700 kamenih orodij kot tudi dva dva obdelana artefakta iz kosti oz. zobu. S tem je izgledalo raziskovanje Repolust-votline zaključeno, rezultati izkopavanj je Maria Mottl izdala v strokovnih publikacijah.

Eno dvodnevno ponovno izkopavanje v zadnjem delu votline pa je pokazalo, da skalnata tla na tem področju pri prejšnjih izkopavanjih še zdaleč niso bila dosežena. Oktobra 1954 je zato ponovno prevzel izkopavanje raziskovalec votlin Hermann Bock kot krajevni vodja izkopavanj. Tudi rezultate te kampanje izkopavanj so nemudoma objavili in postali internacionalno znani. Ti utemeljujejo sloves Repolust-votline kot ene najpomembnejših votlinskih najdišč stare kamene dobe v vzhodnem alpskem prostoru.

Po tem je bilo mirno okoli Repolust-votline, do leta 1980 ko so jo morali zaradi več ilegalnih divjih izkopavanj in s tem povezanim zasipom jaška zapredi z masivno železno rešetko. Leta 1998 so Gerald Fuchs, Jörg Fürnholzer in Florian Fladerer izvedli prvo kritično revizijo rezultatov izkopavanj in jamsko stratigrafijo, raziskali so sedimentne vzorce iz sten votline, ter starost posamičnih fosilnih kosti z uran/torijsko metodo določili na ca. 40.000 do 85.000 let pred današnjim časom.

Aktualno piko arheoloških raziskav Repolust-votline tvori tridnevna kampanja izkopavanj oddelka *Archäologie & Münzkabinett* v teku priprav na razstavo *Zeitenanfang* novembra 2010 na zadnjem področju jaška votline. Pri tem so očistili in risarsko evidentirali profil enega nedotaknjene sedimentnega bloka s fosilnimi sloji in originalne sedimentne ostanke raziskali na majhni sinter-plošči. Najti je bilo mogoče štiri artefakte iz kremenca in več živalskih kosti, med njimi tudi 45 cm dolgo golenico stepskega bizona. S tem izkopavanjem se je dokazalo, da so v Repolust-votlini še zmeraj nedotaknjena najdišča, ki bi razširjene arheološke raziskave v bodočnosti nagradile in, ki tudi utemeljujejo nadaljnjo zaščito votline.

Da bi razumeli potek in metodiko posameznih izkopavanj in stratigrafijo Repolust-votline, je neobhodno, ob objavah študirati tudi neposredno na kraju samem izdelano dokumentacijo izkopavanj. Medtem ko so originalni zapisi Marie Mottl izgubili, so se dnevnik izkopavanj kampanje 1954/55 v jašku ohranili v Arhivu deželnega društva za speleologijo na Štajerskem/ Archiv des Landesvereins für Höhlenkunde in der Steiermark in so na razstavi prikazani. Ti dokumenti dokumentirajo takratne delovne pogoje, dela so bila opravljena pod težkimi pogoji (slaba osvetlitev, časovna stiska) in veljalo je, zadostiti se z omejenimi metodami in sredstvi poveljnega časa.

Najdbe

Iz votline izvirajo bogate najdbe iz živalskih kosti in kamenih orodij. V paleontološkem materialu sta dve od ljudi obdelani kosti posebnega pomena. Prvič podočnik volka, ki je pri korenini prevrtan in drugič trikotni fragment kosti, katerega en rob tudi kaže na vrtnanje. Ti najdbi sta upoštevanja vredni, saj je neandertalec le izjemoma obdeloval kosti in rogovje, pri čemer lahko prevrtan volčji zob velja za enega najstarejših dokazil za rabo „nakita“ v Srednji Evropi.

Kamena orodja iz Repolust-votline se sicer v tehniki izdelave bistveno ne razlikujejo od drugih inventarjev stare kamene dobe vzhodno alpskega prostora, vendar jih njihovo veliko število postavlja v ospredje pred druga znana najdbišča. Danes se v zbirki Universalium Joanneum nahaja 1700 objektov iz roženca in kremenca, ki dovoljujejo raznolika opazovanja tehnike izdelave.

Na posebni razstavi je prikazano okoli 930 artefaktov. Razvrščeni so glede na material, najdbene sloje, različne stopnje njihove izdelave (jedra – odbitki – orodja) kot tudi zgodovino izkopavanja. Kot surovina za kamnita orodja je služil zaobljen kremenov grušč in gomoljast roženec. Medtem ko je bil kremen pobran iz bližnjih gramoznih nasipov Mure, so morali roženec prinesiti iz več kilometrov oddaljenih najdišč pri današnjem Stift Reinu.

Kot jedra se pri tem označujejo grobi kamni, ki so jih ločili z enostavni odbitki ali iz katerih so z nadaljnjimi spretnimi udarci izdelali kompleksnejša orodja za rezanje, strganje ali vrtnanje. Z odbitki in orodji je človek končno lahko obdelal meso, krzno, les ali kosti.

Kamnita orodja je mogoče grobo datirati na konec srednje stare kamene dobe, torej v obdobje od 85.000 do 40.000 let pred današnjim časom.

Večina kosov je bila najdena v dveh zemeljskih plasteh, ki sta prvotno izpolnjevali tunelu podoben hodnik votline. Tam je mogoče dokazati tudi kurišča, ki dokazujejo, da so neandertalci votlino uporabljali kot občasno taborišče.

Raziskovalna cona

V raziskovalni coni, v enem od svetlobnih jaškov arheološkega muzeja je detajlirano prikazano z zidnimi besedili, filmi in z nazornimi materiali, iz katerih kamnitih surovin, s kakšnim orodjem in tehnikami so v Repolust-votlini izdelovali kamnite artefakte. Poleg tega je detajlirano opisano raziskovanje votline, od odkritja leta 1910 s strani rudarja Repolusta do zadnjih arheoloških raziskav novembra leta 2010. Informacije o takratnih klimatskih pogojih, o flori in favni kot tudi o neandertalcu zaokrožajo sliko.